

En død skat

Inger Heldbjerg Busk

"Det kan dog vist siges, at efter at Frydendahl var borte, har den (Fynsk Hjemstavnsamling) ligget hen som en død skat". Sådan skrev Holger Rasmussen, museumsinspektør ved Odense Bys Museer, i 1958 i indledningen til en plan, hvis formål var at puste nyt liv i H.C. Frydendahls Hjemstavnsamling og føre indsamlingen af den mundtlige tradition videre¹.

Godt 10 år efter Frydendahls død i 1947 var det stadig alment

kendt på Fyn, hvem Frydendahl var, og hvad hans store hjemstavnsamling indeholdt. Det synes ikke at være tilfældet i dag, så derfor skal der her gives en introduktion til Frydendahls Hjemstavnsamling (i daglig tale kaldet Frydendahls samlinger) og gives en redegørelse for, hvem personen H. C. Frydendahl var. For nu et tage det sidste først, vil jeg begynde med at referere en lille artikel, som blev bragt i Fynsk Hjemstavns 1931².

Børn, der leger "jydepotter".

Billedet er antagelig taget foran den gamle skole i Krarup.

Foto: H.C. Frydendahl den 21/5 1929 (foto i Ringe lokalhistoriske Arkiv)

Artiklen illustrerer Frydendahls mange facetter og hans store fritidsinteresse.

Temaet i artiklen er børn, der leger "jydepotter", og Frydendahl beretter, at "det indtil for en halv Snes Aar siden var ret almindeligt at Børn i Krarup legede Jydepotter, naar der var flere samlet, f. Eks. i Middagsstunden paa Skolens Legeplads". I legen indgår en køber og en sælger samt varerne, der handles om. Legen (spillet) går ud på at afprøve jydepotternes kvalitet ved bl.a. at kontrollere, om hankene sidder ordentlig fast. Artiklen illustreres af et fotografi, som Frydendahl havde taget i 1929, så det er altså en rekonstruktion, han bruger som dokumentation i beskrivelsen af legen. Det meste af artiklen bruges til at fortælle om, hvordan legen leges, men han får også nævnt, at legen tidligere var udbredt på Fyn. Ud over Krarup nævner Frydendahl, at legen var kendt i Ejby sogn ca. 15 år tidligere, samt at den i Nørre Søby sogn var kendt så langt tilbage som til begyndelsen af det 20. århundrede.

Den lille artikel om at lege jydepotter viser Frydendahl som skribent, fotograf og indsamler af

folkeminder, men ved nærmere eftersyn af det pågældende tidsskrift viser han sig også at være redaktør og udgiver af tidsskriftet *Maanedsskrift for Fynsk Hjemstavns*. Desuden fik Frydendahl frem til 1947 samlet og ordnet en omfangsrig samling af kulturhistorisk materiale, som var kendt under navnet Frydendahls Hjemstavnsamling. Derudover var han i årene 1916-1947 ansat som førstelærer ved Krarup Skole³.

F Y N S K H J E M S T A V N

MAANEDSSKRIFT FOR DEN FYNISKE ØGRUPPE
UDGIVET OG LEDET AF
H. C. FRYDENDAHL

Titelblad fra "Fynsk Hjemstavns"

Interessen for at samle folkeminder havde Frydendahl fået allerede i 8-9-årsalderen ved at læse et laset bind af Evald Tang Kristensens tidsskrift *Skattegraveren*⁴. Dette skrift havde han studeret flittigt, og det havde inspireret ham til selv at begynde at indsamle folkeminder – i al hemmelighed.

Frydendahl – præsentation af en folkemindesamler

H.C. Frydendahl var født i 1888 i Eskelund i Brørup sogn nær Askov Højskole. Han arbejdede som karl på forældrenes gård, hvilket ikke var usædvanligt på det tidspunkt. Senere kom han i snedkerlære, som han brød med efter to år for at begynde en læreruddannelse på Ribe Statsseminarium. Efter et par år flyttede han til Gedved Seminarium mellem Horsens og Skanderborg. Gedved Seminarium var på det tidspunkt præget af en stærk grundtvigsk ånd som følge af dets to ledere⁵. Betydningen af dette omtaler Frydendahl ikke selv, men hans videre arbejde på Fyn viser en tydelig påvirkning fra tiden på seminariet.

Efter nogle års ansættelse i Jylland blev Frydendahl i 1912 ansat på Ejby Centralskole, og selv om

han hævdede, at han først genoptog indsamlingen af folkeminder omkring 1916, samtidig med, at han kom til Krarup skole, så havde han åbenbart allerede i Ejby samlet oplysninger ind om legen "at lege Jydepotter".

H.C. Frydendahl i 1932

Foto i Odense Bys Museer, nr. 8899

Frydendahl blev i Krarup frem til sin død, og det var her, han skabte sin store hjemstavnsamling samt udviklede og organiserede det store kontaktnet af meddelere og forfattere, der gav grundlaget for Fynsk Hjemstavn,

som han – som nævnt – både redigerede og stort set selv finansierede.

Fynsk Hjemstavn - Maanedsskrift for Den fynske Øgruppe udkom i årene 1928-1939. Hver årgang indeholdt 12 månedshæfter af ensartet omfang. Allerede ved afslutningen af første årgang udsendte Frydendahl en samlet indholdsfortegnelse til de 12 hæfter, som var forberedt til indbinding. Dette fortsatte ved alle efterfølgende årgange, således at disse blev forsynet med et register over indhold, billeder, steder og personnavne.

Af indholdsfortegnelsen ses det, at artikler og andre bidrag til Fynsk Hjemstavn grupperer sig omkring emner som digte, folke-mål, sæd og skik i hjem og bylav, viser, remser og mundheld, sagn og tro, historie samt fund og minder fra gamle dage. Dertil var der som regel en gruppe med blandede emner samt en med spørgsmål og opfordringer. Der er således tale om artikler og småstykker, som spænder fra det folkløriske til det mere historiske. De enkelte årgange er nemme at søge i, hvilket gør dem særdeles brugervenlige.

H.C. Frydendahl klipper interessante artikler fra aviserne

Foto: E. Christoffersen 1938. Foto i Odense Bys Museer nr. 8900

I 1939 måtte Frydendahl imidlertid lade tidsskriftet gå ind. Det skyldtes ikke mangel på stof, men derimod den belastning, som udgivelsen betød for Frydendahls egen økonomi. Spørgsmålet er dog, om det ikke også arbejdsmæssigt har været en for stor belastning for Frydendahl⁶. Med udgangen af 1939 ophørte udgivelsen af Fynsk Hjemstavn, men samme år blev Frydendahl til gengæld medlem af skriftudvalg, forretningsudvalg og repræsentantskab for *Fynske Årbøger*, som blev navnet på det tidsskrift, der blev "født" ved sammenlægningen af det tidligere Historisk Samfund for Assens og Odense Amter med Historisk Samfund for Svendborg Amt - nu Historisk Samfund for Fyns Stift.

Hjemstavnsamlingen

Allerede i 1936 var der blevet taget skridt til at sikre Frydendahls hjemstavnsamling, idet Odense Bys offentlige Samlinger (fra 1950 Odense Bys Museer) som svar på en mundtlig henvendelse havde besøgt Frydendahl i Krarup og besigtiget hans hjemstavnsamling⁷.

I 1938 var forhandlingerne kommet så vidt, at Odense Bys offentlige Samlinger overtog

hjemstavnsamlingen på følgende vilkår: Frydendahl kunne have samlingen i sit hjem, så længe han ønskede, og han beholdt den til sin død i 1947, hvorefter den overførtes til Møntergården i Odense. Det blev endvidere bestemt, at Frydendahl skulle fortsætte indsamlingen og arkiveringen mod et årligt honorar på 300 kr., og at han skulle give interesserede adgang til at benytte samlingen til studiebrug.

Holger Rasmussen tog i 1958 skridt til at puste nyt liv i den døde skat, idet han påbegyndte en reorganisering af fynsk hjemstavnsamling efter "de retningslinjer, som var opstillet i saglig registrant for danske kulturhistoriske museer", som han selv fremhævede i sin artikel i *Fynske Minder* samme år. Frydendahls samlinger er opdelt i tre rækker: en topografisk, en biografisk og en saglig række. De to første består hovedsagelig af avisudklip og andet trykt materiale, og ifølge Holger Rasmussen "var det ikke planen at røre ved dem". Det var den saglige række, man havde "anset for nødvendig at omordne, således at den naturligt kan glide ind i museets sagligt og topografisk ordnede arkiv"⁸.

Holger Rasmussen selv nåede

ikke så langt, idet han i 1959 forlod Odense Bys Museer til fordel for en inspektørstilling ved Nationalmuseet. Derefter har flere ansatte arbejdet med opgaven. I dag er idéen med at opløse den af Frydendahl skabte sammenhæng opgivet.

De tre rækker, som kvantitetsmæssigt udgør hovedparten af Frydendahls samlinger, er blevet oplyst i en summarisk registratur ved ompakningen i januar 1998⁹. Ved den lejlighed blev de gamle, møre og syreholdige "arkivkapsler" skiftet ud med tidsvarende arkivæsker i folioformat, hvilket betød, at de 658 kapsler kunne reduceres til 293 arkivæsker.

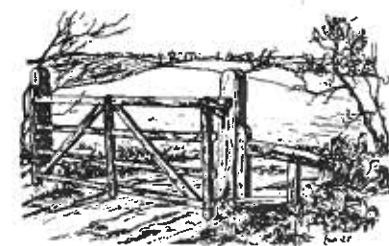
Frydendahls samlinger rummer også en del fotografier (papirbilleder), medens hans samling af negativer befinder sig på Ringe lokalhistoriske Arkiv sammen med andre arkivalier af mere personlig karakter¹⁰.

Afslutning

Når man i dag vil søge oplysninger om kulturhistoriske emner inden for Den fynske Øgruppe i første halvdel af det tyvende århundrede, er Frydendahls samlinger som regel en frugtbar indgang at benytte, enten det nu er

personer, som havde deres virke på det tidspunkt, eller det er emner, som var oppe i tiden, der ønskes belyst. Man søger sjældent forgæves i Frydendahls samlinger; han har som regel et læg, bestående af gamle, ekstra omslag fra månedshæfterne, med avisudklip, fotografier og egne notater om allehånde emner og personer.

Når der på Odense Bys Museer skal søges oplysninger om dette og hint, lyder det ofte "Hvad siger Frydendahl om dette?" At gå i Frydendahls samlinger kan være en nem og hurtig - men slet ikke fyldestgørende - måde at skaffe sig en første viden på indenfor visse typer af emner. Den døde skat er gemt, men ikke glemt.

Vignet af Frode Lund
Fynsk Hjemstavn 2. årg. 1929

Noter

- 1) Holger Rasmussen: Levende tradition. *Fynske Minder* 1958, s. 97-106. Holger Rasmussen var museumsinspektør ved Odense Bys Museer fra 1957-59.
- 2) H.C. Frydendahl: Lege Jydepotter. *Fynsk Hjemstavn* 4. Aargang, 1931, s.191 f.
- 3) Om H.C. Frydendahl se *Dansk Biografisk Leksikon* bd. 2, 5. udg., s. 31.
- 4) Omtalen af Evald Tang Kristensen som kilde til inspiration bygger på *Fyns Tidendes* "Søndagens Interview" om "Folkemindearbejdets Betydning for Nutiden" fra 29/11 1936. *Skattegraveren* var medlemsblad for det af Evald Tang Kristensen i 1883 stiftede Folkemindesamfund. E.T. Kristensen (1843-1929) var folkemindesamler og forfatter. Se *Dansk Biografisk Leksikon* bd. 14, 5. udg., s. 376ff.
- 5) *Trap Danmark*, bd 20, 5. udg.1964, 700ff samt *Dansk Biografisk Leksikon* henholdsvis 3 og 8 vedr. de to ledere Jens Byskov og Martin Kristensen, som gav Gedved Seminarium "ry som et af landets lødige" (s. 302). Bemærk, at da vi tidsmæssigt befinder os før 1920, lå Brørup sogn og Askov Højskole i grænselandet tæt nord for Kongeåen.
- 6) Olaf Andersen fra Vestfyns Hjemstavngård er inde på emnet med den arbejdsmæssige belastning og sygdom i sin nekrolog "Mindeord om H.C. Frydendahl" i *Historiske Aarbøger* 1947, s. 1-6.
- 7) Museumsinspektør Svend Larsen besøgte Frydendahl 21/12 1936. Se arkivpakke med "Skrivelserne mellem Odense Bys offentlige Samlinger og H.C. Frydendahl om overtagelse af Frydendahls samling i Administrationssager i Odense Bys offentlige Samlinger/Fyns Stiftsmuseum" F.St.695/36 ff. For at skaffe sig overblik over Frydendahls Samlinger i OBM skal man også se i "Protokol over Frydendahls Samling", OBM nummer 1-370.
- 8) Holger Rasmussens artikel "Levende tradition". *Fynske Minder* 1958, s. 98ff.
- 9) En kortfattet registratur over Frydendahls samling findes i *Fynsk Arkivnyt* 1998, nr. 2, s. 8-15.
- 10) Ringe lokalhistoriske Arkiv arkivregistrering A 107.

Ringe tekniske Skole

Niels Albretsen

Denne artikel er det tredje bidrag i serien "Algade fra Kirkepladsen til Rolighedsvej - huse og folk", som er forfattet af arkitekt Niels Albretsen. Denne artikel omhandler den smukke røde murstensbygning Algade 74. Nu er der bolig og advokatkontor i huset, men i mange år rummede bygningen Ringe tekniske Skole.

I Ringe Håndværker- og Industriforenings lille festskrift, udarbejdet i 1911 i anledning af foreningens 25-års jubilæum, finder man følgende:

"I 1905 virkeliggjordes Foreningens maaske allersmukkeste Tanke. Den Bygning, som Foreningen dette Aar rejste, vil til sene Tider staa som et fortjent Monument over en uegennyttig og forstående Virksomhed. Hermed sigtes til "Ringe tekniske Skole", som oprettedes, drives og ledes af Foreningen. Allerede så langt tilbage som i det store Udstillingsår 1888, var der Forslag fremme om at oprette en Aftenskole for Lærlinge, men da Tanken mødte Vanskeligheder, baade med Lokaler og med Lærerkrafter, trak Tiden ud til 1893, da det lykkedes ved Overenskomst med Forstander Laurs Rasmussen, Ringe Fri- og Fortsættelsesskole, at faa paabegyndt

en teknisk Skole i Friskolen".

Skolen kom i gang, den 3. november 1893, vistnok med 18 elever og med forstander Laurs Rasmussen og malermester Chr. Albrechtsen som lærere. De underviste i den første tid uden vederlag!

Laurs Rasmussen